

Ханты Ясӑң

Основана
1 ноября 1957 года

10.07.2025
№13 (3673)

Югра мўвн ай хопӑң кӑсупсы вӑс

4-5 >>

Ёмвошн мўвтел шуши мир ай хопӑң кӑсупсыя ӑктӑщӑт. П. Молданов верум хур

Шуши мир
верӑт вӑньльты
хӑннехӑ пирисы

>> 2

Югра мўвн
вертутӑң, ёх тӑхи
30 оҗ постӑс

>> 8-9

Лўң тӑрумн
верум рўтьщӑты
тӑхи

>> 14

Вәщ тылҗаш олаңмит па хәлмит хәтлңәнән Ёмвошн округ дума па шуши мирәт Ассамблея мирхотңән вәсңән. Ши пурайн депутатәт шуши мирәт правайт вәньльты хәннәхә пирисәт. Ши олаңән путәр тәнял ол мәнты питәс, хән округа йилуп кәща хә Руслан Кухарук юхтәс. Тәнял губернатор хәев Послание вер пурайн ши олаңән путәртәс па тәм ол щимәщ поступсы вўсы. Тәм дума мирхотн тәп хәщәс Уполномоченной хәннәхә пириты.

Шуши мир верәт вәньльты хәннәхә пирисы

Л.А. Алфёрова.
t.me/kuharuk_ruslan тахи хур

Тәм ванән шуши мирәт Ассамблея, законодательства Комитет па округ Дума мирхотәтн депутатәт ши вер нух вантсәт па Уполномоченной хуята Людмила Алфёрова пирисәт.

Округ дума кәща хә Руслан Кухарук дума мирхот олаңитты пурайн олаң, ясаң, путәртәс. Лўв лупәс:

» Тәмхәтл округ Дума мирхотн нын шуши мирлўв пәта мет мосты па вулаң вер нух вантты питләты. Лыв ши олаңән путәртсәт, хән ма тәта рәпитты олаңитсум па дыв пиләла мет олаң пўш вәйтәнтйлсум. Мўң ши пурайн күтәвн путрёмәсўв, тәм вер нух вантлэв па мосты щирн лэщәтлэв. Щит мосл, ләлн увәс мирәт вәлупсы, культура, рәпата верәт тўңширәңа верты. Ләлн шуши мир няврәмәт тўңширәңа вәнтййлты па вәлты щир ат тайсәт. Тәмхәтл округевн шуши мир верәт арсыр департаментәт тәдәт па мосл щимәщ хәннәхә, мәта хуят ши верәт ийха әкәтты па округ кәща хәя ши олаңән путәртты питл, ләлн мосты щирн щит лэщәтты.

Лўв ясәңдал щирн, тәмхәтл округевн 32-көм шураң шуши хуят вәл па тәм хәннәхә дыв пиләла вана рәпитты мосл, вәлты щирлал, нўшайдал, суртәң верлал йма вәты. Елды лўв лупәс, Уполномоченной хуята шуши мирәт ийха катлуптәты мосл, ләлн дыв ийха катләсман ат вәсәт па рәпитсәт. Ийха нўша верлал ат лэщәтсәт, ләлн күтәлн ләхсәңа па и нумәсн, и щирн елды ат вәсәт.

Округ Губернатор хә Р. Кухарук вет хуят эвәлт, мәта ёх Уполномоченной хуята оса тәхет эвәлт пири- сыйт, немасыя поступсы щирн кәт хәннәхә пирийс, щит Л.А. Алфёрова, лўв «Торум Маа» музей кәщәя па «Югра дылңуптәты» тахи хуша президент хуята вәл. Кимит хуят щит И.А. Тарханов, мәта хә «Федерация пожарно-спасательного спорта Югры» оса тахи ух хәя па округ Общественной Палата эксперта вәл. Иван Андреевич юридической образования тәйл.

Дума мирхотн депутатәта дыв эвәлтана шуши мир верәт вәньльты Уполномоченной хәннәхә пириты мосәс.

Олаңлн дынана ясаң мәсы, ләлн дын ат путәртсәңән, муй пәта тәм вера катләсты ләңхалңән. Людмила Алфёрова «Югра дылңуптәты» па «Хәтлөе» оса тәхәңән эвәлт кандидатата питәс. Лўв щиты лупәс:

» Тәмхәтл ма пәтема мет вулаң па шоп нумсуп хәтл. Ма вәдем, тәм лавәрт рәпата, мосл ар әр па ар нумәс пунты, ләлн шуши мирлўв вәлупсы мосты щирн лэщәтты. Ма лупты ләңхалум, тәм рәпатая пирильюм ки, шуши мирәт правайт вәньльты Уполномоченной олаңән 23 поступсы щирн рәпитты питлүм. Ма нәмәслум, тәм вер тәты щир па әр тәйлүм.

Людмила Александровна округ кәща ләңкәр хә Г.Ф. Бухтин нәмәлмәслә, мәта хә хуша лапәт ол мәр советника рәпитәс па лўв эвәлтәла мосты верәта вәлңәс.

Ищиты лўв хәннәхәйт правайт вәньльты хуята Н.В. Стребковая вән пәмәщипа лупәс, дыв увәс мирәт верәт әхтыин яң ол мәр ийха катләсман рәпитлңәң па нәмәсл, елды ищиты така па и нумәсн рәпитты питлңәң.

Кимит кандидат хә Иван Тарханов путәртәс, лўв вет ол мәр шуши мирәт Ассамблея тәхийн депутата нәтты хәя вәс, ши юпийн шуши мир пилә ән рәпитәс. Лўв лупәс, ин тәм вера Л.А. Алфёрова пириты мосл. Лўв па елды иши увәс мира нәтты щирн рәпитты питл.

Депутатәт ясаң мәты щирн Уполномоченной хуята Людмила Александровна Алфёрова пирисәт. Ши юпийн Л.А. Алфёрова клятва так ясаң тәс, лўв вет ол мәр шуши мирәт правайт вәньльты питл.

Округ дума кәща хә Б. Хохряков вўща ясаңт путәртман Л. Алфёрова лупәс:

» Щит әнтә тәп нәң вәлупсәңән вулаң хәтл, щит Ёмвош округевн мир пәта вулаң хәтлә вәл. Мўң пәтәва па увәс мирәт пәта, дыв вәлупсәл, культураел, йис верлал лавәлты щирәт мет вулаңа вәлләт. Депутатәт нәмәсләт, нәң тәм рәпата щирн ар мосты вер лэщәтлән, ләлн шуши мирәт вәлупсы, рәпата па культура йис верәт тўңширәңа тўңматты.

Округ кәща хәев Р. Кухарук лупәс, иса хулыева вет кандидат па шуши мирәт оса тәхет ийха әкәтты мосл, ләлн дыв ат путәртсәт, хутыса Уполномоченной хуят рәпата тәты па муйсәр верәт мет олаңән па елды тўңматты мосл.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Ёмвошн БРИКС па ШОС мўвтел, мир вэн мирхот вэс

Мирхот пурайн

Лыпāt тылāщн 25-27-мит хātлңāнāн Ёмвошн БРИКС па ШОС мўвāt Мўвтел мир вэн мирхот вэс. Тыв Россия луваттыйн 53 мўв эвāлт па па хон пелāк 47 мўвāt эвāлт арсыр мирāt мойңа юхтыйлдсāt.

Щи кўтн Зимбабве, Никарагуа мўвнāн па Кыргызской Республика эвāлт ёх вэсāt. Мет сырыя Узбекистан мўв Югра мўвн тām мирхот лэщātты щира нётāсты мўва йис (рўщ щирн «страна-партнёр»). Ийха лўңātты ки, вет щурас мулдас хāннэх вэн мирхотн вэс. Арсыр мўвāt эвāлт āктāшум мир пāта 50 сыр-сыр нумсāң хār, мирхотāt, вāйтантупсāt, ванлтупсāt па ЮНЕСКО щирн вудаң мирхот лэщātсы.

Мет вудаң путār тāта «искусственной интеллект» вер олāңāн вэс. Вантэ, мўң щимāщ пурайн вэллўв, хāн информационнй технологияйт мўң вэлупсэв шенк сора елды тэлāt.

Щиты вэн мирхот мāнум пурайн «Югра-Классик» нѐмпи якты-ариты тāхийн конференция мирхот версы. Югра мўв губернатор Руслан Кухарук мирхот пўншум пурайн

вўща ясāт верум юпийн лупās, хуты тām нумсāң хārн арсыр йилуп интернет верāt тумпийн рāt ясāт, йис вэлупсы па йис верāt лыднуптāты вер олāңāн па щит лавāлман елды тātы щира па путāртты мосл. Вантэ, ин йилуп щирн вэллўв, тēп йис культура верāt вэтшātы āн рāхл, айлтыева лавāлман па шавиман елды тātы мосл.

Елды округ кәщәев айкел тәс, хуты вухаль па хāнты мир ясāңнāн пида вэн рēпата (рўщ ясāңāн «Языковой корпус») мāнл. Щирн тām ванāн интернетн Яндекс хуща вухаль мир ясāт шивалātы рāхл. Кашāң вер рāt ясāң эвāлт рўщ ясāңа тулмаштātы па юхлы – рўщ ясāң эвāлт рāt ясāңа интām Яндекс хуща щир пилт.

Елды «Языковое и культурное разнообразие в эпоху информационных технологий» нѐмпи хārн Югра мўв депутат хуят,

шуши мир верāt вантман тāйты Ассамблея хуща рēпитты вухаль ими Татьяна Гоголева ясāң вўс. Лўв «Развитие цифрового вектора коренной Югры» нѐмуп вер олāңāн путāртās.

Депутат ими ясāт щирн, ин йилуп нейросеть нѐмпи вер эвāлт итэхатум верāt па тывлāt. Тэх щосн интернетн немасыя лэщātум утн увās мир ясāт юврая хēлāнтдыйт. Щит пāта юврая уша верум ясāт па щирн хāншлдыйт муй па па щирн тулмаштāдыйт. Щирн «Языковой корпус» нѐмпи ясāт пида лэщātум рēпата елды ищиты тātы мосл. Щи тумпийн щи рēпата нейросеть пида ийха катлāсман государственной нѐтупсы щирн кашāң хātл тўңматман па шак-пака елды тātы мосл.

Путār хāншāс:
Ирина Самсонова

Югра мўвн СВО тāхийн лāдясты па лāдясум хуятāt па ар нявремāң хоттел ёх нётлдыйт. Щи поступсы йилпатты олāңāн тām ванāн округ дума кәщā хē Борис Хохряков нѐпекн ёш пос пунās. Депутатāt заочной щирн кашашты ясāңлал щит пāта мāsāt.

Нѐтупсы вэншāка верды

Щиты юкан мўв хāррāt муй па вэлты хотāt ёша павātты олāңāн поступсы йилпатды. Сыры тām поступсы хўват немасыя хот омāсты пāта мўв хār ёша павātты рāхās. Ин па мулды турнāt муй па хот войт ѐнмāлды пāта па щāта вэлты хот омāсты мўв хār ёша павātты щир вэл. Ищиты мўв хār вўты юкана кашāң хоттел ёх вух вўты щир тāйл. Щи вухлал ищи вэлты хот лētты пāта тāруптāты рāхл.

Щи йилпатум нѐтупсы верды СВО тāхийн лāдясум хуятāта, хуйтат «Герой Российской Федерации» нѐмн юкантсыйт муй па орден мевл посātн мойлāсыйт па ар нявремāң хоттел ёха. Щи нѐтупсы лэщātлы, лēлн дыв сорашāк вэлты хот ёша ат павātсāt.

Округ дума айкел хāнты ясāңа тулмаштās:
Надежда Ильина

▲ Р.Н. Кухарук па А.П. Кауртаев кэсупсыя юхтум хуятт пид

Югра ай хопаң кэсупсы

Ёмвошн вэщ тылэщн 5-6 мит хэтиңаңн Восточной микрорайон хуца, Горная немуп юхан пусл хуца, иса мўвэти вэлты мирев юрн хопаң кэсупсы вэс, щит Югра кэща кубок щира «Югорские обласа» кэсупсы. Там кэсупсы Ёмвош округ кэща ёх, ёраңа-щомаңа йиты вер тэты округ департамент па «ЮграМегаСпорт» тахи ёх лэщэсэ.

Юрн хоп – щит увэс мирев хоп. Увэс мирев вэлты юхэна́т, лорэ́т хўват яңхты па хўд велты па́та тайты хоп. 2001-мит ол вўш эвэлт тамэщ хопэти Югра хуца мирев кэсты пите́сэ. Там ола́ти па щи Югра кэща кубок немуп кэсупсы, арсыр мўвэ́т луват кэсупсыя йис. Там ол Ёмвоша Югра мўвев ёх, щит Сўмэ́твош, Нуви са́ңхум,

Нефтеюганской, Нижневартовской, Сургутской, Ханты-Мансийской районэ́т эвэлт, Когалым, Лянтор, Нижневартовск, Сэрханл па Урай вошэ́т эвэлт мир юхэ́сэ. Там ол кў́тэлн 227 хуят кэ́ссэ, щит 13 мўвэ́т эвэлт юхтум 34 команда, щит Россия, Турция, Марокко, Тунис, Иран, Китай, Казахстан, Конго, Мали, Камерун, Египет, Гана па Филиппины.

Там пўш мет ай хуятэ́т, щит – 16 ола ю́вум айда́т ёх, мет вэ́н ёх щит – 65 ола ю́вум хэ́ннэхэ́йт кэ́ссэ. Иса ёх лў́ңатты ки, «Югорские обласы» этнофестиваля 6000-кем хэ́ннэхэ́ юхты́лдэ́т.

Кэсупсы олңитум елпийн Югра мўв кэща Руслан Кухарук яса́ңтайс:

» Ям яса́ң луплум щи ё́ха, ма́та хуятэ́т тамэ́щ я́м этнофестиваль вер олңи́сэ па щи ё́х ма́та хуятэ́т 2001-мит ол вўш эвэлт «Югорские обласы» вер вана тай́дэл. Ма иса хэ́ннэхуятэ́та я́м вў́ща яса́ң китлум, кэ́сты ё́х я́ма ат кэ́слэ́т, нух ат пите́лэ́т. Лыв пела́да вантты ё́ха э́мэщ ат вэл, па мўвэ́т эвэлт юхтум хуятэ́т Югра мўвев уша ат верлэ́л, Россия пела́да са́мдал ат керла́дэ́т. Там э́мэщ кэ́супсы, хў́вн арсыр мў́ва́та-йи́ңка́та са́щты пи-

та́с. Арсыр мир я́ха а́ка́тты кэ́супсы, арсыр мир и нумэ́са керэ́тты кэ́супсы. Щит кэ́сты мирев кинь́ща та́та вэллэ́т щи ё́х, ма́та хуятэ́т йис ё́хлў́в верэ́т нумэ́сн тай́ман вэллэ́т, увэ́с мирев яса́ңт нумэ́сн тай́ман вэллэ́т. Мў́цева ве́ра э́мэщ вантты, арсыр мў́ва́т эвэлт юхтум мир пела́да, щит Россия, Югра па па мў́ва́т эвэлт юхтум хэ́ннэхуятэ́т. Лыв ху́лие́ва мў́ң мў́вев вантлэ́т па мирев пи́ла пута́ртлэ́т, лэ́хса́ңа йи́лэ́т.

Ща́лта па мирев е́щэлт мў́втел мир этноспорт кэ́ща хэ́, Россия этноспорт Федера́ция правления ху́ща вэлты и́ки Алексе́й Кыласов пута́ртэ́с. Лў́в лупэ́с, муйса́р рэ́пата лыв верлэ́т, та́м кэ́супсы па хон пела́к ё́хн уша верты па́та. Лў́в яса́ңлн, щи кў́ш Россия мў́вев ара́д пела́к ё́хн ву́ньшала верты вў́ратлэ́т, и́щи мурт я́м вў́ща яса́ң арсыр мў́ва́т эвэлт кэ́сты ё́хлў́ва ките́сэ. Щи кў́тн па мў́ң пилэ́ва атма вэлты мў́ва́т ху́ща вэлты хуятэ́т, щит Гре́ция, США, Ю́жной Коре́я па па мў́ва́т ё́х.

» Лупты мо́сл, щи мў́ва́тн вэлты хэ́ннэхуятэ́т мў́ң мирев пела́да атма а́н вантлэ́т. Мў́ва́т луватты́н вэлты арсыр мира́т кэ́сты па ё́ращты вер мў́цева мирев я́м нумэ́сн тай́ты, увэ́с мирев йис верэ́т шавима́н тай́ты не́тл. Каша́ң мў́ва́тн этноспорт ве́ра ар ху́расуп, и́чимурт арсыр мирев щи верэ́т мухты́ я́ха пилта́щлэ́т. Мў́ң и нумэ́сн я́ха талда́юв, щит арсыр мирев йис верэ́т та́м хэ́тл ва́нта шавима́н тай́ты па кў́тэвн лэ́хса́ңа вэлты, – пута́ртэ́с Алексе́й Кыласов.

Росси́йской Федера́ция сенатор, Увэ́с мў́вев, Сиби́рь па Дальни́й

▲ Не́ңэ́т хопн кэ́слэ́т. П. Молданов верум хура́т

Восток ассоциация хуца президента вэлты хэ Александр Новьюхов лупӓс:

» Тӓм хӓтл Ёмвошн вэлты ёхлӓв пӓта мет йм, ӓмӓщ хӓтл, тыв Югра мӓвев эвӓлт мет йма кӓсты ёх ӓкумсӓт. Кашӓң ол мӓң увӓс мир югорской обласӓт кӓсты тӓхийн йха вӓйтантийдлӓв, мет хӓвн, ай кӓртӓтн вэлты увӓс мир ёхлӓв тыв юхтйидлӓт. Кӓтэвн вӓйтантийдлӓт, щит хуты вера ӓмӓщ вер, тӓта хӓннӓх лӓв ӓрл ванлтӓл, лӓв тармӓл ванлтӓл. Тӓта мӓң иса мира ванлтӓлӓв – увӓс мирев хӓннӓхӓйт мет йма кӓсты хошлӓт, мӓң иса мира ванлтӓлӓв – мӓң ӓрӓң ёх.

Увӓс мирӓт вӓлупсы лавӓлты ими Людмила Алфёрова вӓща ясӓдлн лупӓс:

» Тӓм мӓвев-йиңкев хуца вэлты тынӓң ёх, ма тӓм хӓтл сӓмем эвӓлт мӓнты ясӓт нынана китлум па нын сӓмдӓн эвӓлт тӓмӓщ вӓн ёмӓңхӓтл вӓрум мирева йм ясӓт китлум. Тӓмӓщ ёмӓңхӓтл хӓнты Югра вудаң хӓннӓх ӓ Анатолий Прокопьевич Кауртаев нумӓсн тывӓс. Тӓм хӓтл «обласы» ясӓң ар ёх палат вӓнта, Россия па па хон пелӓк мӓвӓт хуца юхтӓс. Тынӓң лӓхсӓт, мӓнӓма вера ӓмӓщ нынана йм вӓща ясӓң китты па ма нӓмӓслум, тӓмӓщ ёмӓңхӓтлӓт мӓңе-ва вера нӓтлӓт и нумӓсн вӓлты, мӓң мосты мӓвиев вана тӓйты па и хотӓң ёх иты вӓлты.

Фестивалев олӓң хӓтлӓл вера вотӓң па ӓртӓң вӓс, ищи мурт кӓсты ёх ӓн пакӓнсӓт, щит хӓтл масс-старт, атӓлт кӓсты па кӓт хуятн кӓсты кӓсупсӓт вӓсӓт. Кимӓт хӓтлӓн эстафета па хӓлум хуятӓт и хопн

омӓсты кӓсупсы вӓс.

Кӓт хӓтл мӓр пусл хонӓңӓн «Этнодеревня» немуп кӓрт верӓнтса, щит кӓрт хӓват шӓшиман юхтум ёх па мойң хуятӓт увӓс мирев вӓлупсы уша верты пиц тӓйсӓт. Атум, ӓртӓң тӓрум хӓтлӓн нюки хотӓт мет мосты хотӓта йисӓт.

«Торум Маа» этнографической музей хуятӓт «Знакомьтесь: обские угры» интерактивной ванлтупсы верӓнтсӓт. Мойң ёх пӓта верум нюки хотн мирев еплӓң хӓл, хошум йиңкӓн, вӓнт турнӓт эвӓлт верум еплӓң шайн яньшлӓтсыйт па хӓнты кӓрн верум еплӓң нянян лапӓтсыйт. Кашӓң ищикийн потум хӓннӓх, хошмӓлӓтты пӓта вӓнт мӓв турнӓт эвӓлт верум каврум шайн яньшлӓтсы па хумӓсвӓдн лапӓтса.

«Ремёсла» немуп нюки хотн арсыр йис верӓң мастер-классӓт вӓсӓт.

Шив юхтум ёх арсыр сувенирӓт верӓнтсӓт, щӓта апрӓң ёшн, верӓң ёхн лыв ванлтӓсыйт. Мет ай нявремӓт пӓта няврем нюки хот вӓс. Щӓта ай нявремӓт пӓта увӓс мирев юнтты утӓт ванлтӓсыйт, увӓс мирев моньщӓт моньщсайт па сыр-сыр няврем пицӓт ванлтӓсыйт. Ремесленной немуп вош хӓлыйн тынесты хӓр верӓнтса. Щӓта Югра мӓвев иса тӓхет эвӓлт юхтум верӓң ёх, лыв ёшӓлӓлн верум пурмӓсӓт тынӓсӓт. Тӓта вӓсӓт увӓс мирев ӓрнас сухӓт, хурамӓң пурмӓсӓт, щит кӓтн хӓл сух эвӓлт верум утӓт, тунты эвӓлт верум шӓңкӓт, еплӓң мавӓт, шая верум вӓнт мӓв турнӓт, сыр-сыр мевл сӓкӓт, арсыр сувенирӓт па юнтты утӓт.

Культурно-досуговой хӓр тӓхийн кашӓң хӓннӓх лӓвела мӓстум вер вӓйтты пиц тӓйс. Народ-

Хурамӓң хурӓт хӓншлӓт

Алексей Рускин па Николай Смородин нух питсӓңӓн

ной промыслӓт Центр тӓхи ёх сӓк кӓрӓтты мастер-классӓт верӓнтсӓт, щӓлта па аканят па арсыр хӓннӓх лыв рӓв па щом лавӓлты пурмӓсӓт верты пиц вӓс.

Геология, нефть па газ музей ищи ӓмӓщ верӓт ванлтӓс, щит арсыр интерактивной ванлтупсӓт, щит кӓтн «Нефть ёшн кӓтлӓ!» хӓртӓхи вӓс. Государственной художественной музей ёх юнтупсы верӓнсӓт, щӓта мӓң мӓвев хуца вӓлты хур хӓншты ёхлӓв хурӓт па линогравюра верты пиц ванлтӓсӓт.

Щитумпи кӓсты, вошӓң па мойң мир пӓта ариты-якты ёх етнхотӓт адьсӓт.

Кӓсупсы етшум юпийн, уша йис, мӓта ёх нух

питсӓт па щит хуятӓт ишӓк непекӓтн мойлӓсыйт.

Иса мир йха кӓссум тӓхийн Русскийнской вош эвӓлт юхтум ёх нух питсӓт. «Масс-старт» немуп тӓхийн С. Рускин Сӓрханл район эвӓлт па О. Тӓвлина Нижневартовской район эвӓлт мет олӓңа питсӓңӓн. Лолӓма кӓссум тӓхийн В. Рускин Сӓрханл район эвӓлт па О. Тӓвлина Нижневартовской район эвӓлт мет олӓңа питсӓңӓн. Юкана кӓссум тӓхетн арсыр нӓптӓң ёх кӓтн А. Сопочина, Е. Айваседа, О. Тӓвлина, И. Сухих, С. Мултанова, Т. Шевчук, Т. Итыков, С. Рускин, А. Стулиев, И. Мултанов, Н. Сухих, А. Рускин сырия питсӓт.

Путӓр хӓншӓс:
Пётр Молданов

Вулаң далаң далайсум па тарма рәпитум ёх олаңан непеке ётас

А.А. Петров. Н. Вах верум хур

Киника эвәлт лопас

Тәм ол Вулаң Победа хәтл тывум вүш эвәлт мүн 80 ол постәсүв. Мирев ши вулаң хәтл пәта арсыр әмәш вәйтәнтүпсәт версәт, вәнтүпсәт пүншсәт, лүнәттә непекаәт есәлсәт па па сыр-сыр мосты верәт ләшәтсәт.

Товийн, Увәс мир институт 100 ол постәты пурайн, Санкт-Петербург воша йңхсум. Щәта рәпитты филологической наукайт доктор хә, алтайской ясәт, фольклор па литература кафедра профессор ики Александр Петров «Северяне в годы Великой Отечественной войны (1941 - 1945 гг.)» еслум монография олаңан путәр тәс. Ши непеке дын Увәс мир институт кәща не Софья Урун пида ләшәтсәңән.

Ши непеке дын Вулаң далаң далайсум увәс мир хуятәт олаңан хәншсәңән. Мет олаңан дын Ленинград вошн Увәс мирәт институтн вәнтәйләтә па дала мәнум ёх олаңан айт әкәтсәңән. Тәм институт Ленинград вошн 1930-мит олн пүншсы па 1941-мит олн Омск воша каслуптәсы. Тәп А.И. Герцен немпи институтн па Увәс

мирәттәхийн вәнтәтә па вәнтәлүм хә ёхдал рәт мүйел вәньелты мәнсәт. Итәх айлат ёх вәнтәтә неңәт па вәнтәлүм звет иши Ленинград вошн хәшсәт па вош блокада пурайн щәта вәсәт.

Ар хуят тарум далаң эвәлт юхлы әнт юхәтсәт, ухдал далаң хәрәтн пунсәдал. Щит юрн мир учёной хә Антон Петрович Пырерка, нанайской мир писатель хуят Аким Дмитриевич Самар, юрн мир хурәт хәншум хә Константин Алексеевич Панков, эвенкийской ясәңән путәр хәншум хә Никита Васильевич Сахаров, чукотской кев хурасәт верум хуят Михаил Вуквол па па ар хуят.

Аким Дмитриевич Самар олаңан киникайн щиты хәншман вәл:

«...Орудийный расчёт, хута далаңа тәп хәлүм хуят хәшсәт (рота командир, сержант па комрота далаң-

кәр хә Аким Дмитриевич Самар), фашистәтн мухала явсәйт. Лыв хәлүм хуят юхи хәшум снаряд вәнты далайсәт. Пушкин сыел ши роммәс, автомат сый сәшмәс, щәлта гранатәт похәнты пәтсәт. Тәп фашистәт айдәтәе вана ши йиләт. И граната тәп хәшсәт. Ин ёхлүв нумса юхәтсәт, далаңа вуракәтн дыв ән вүдәйт!

– Рус! Сдавайс! – фашистәт үвләт.

Ин хәлүм пәлтапды ёх нух дөльмәл па «Это наш последний и решительный бой...» ар ариман вуракәт ешәлт мәнсәт.

Немшәт нәмәссәт, хути дыв плена пәтты дәңхәләт, дыв хушәла вана хәхәлмәсәт. Па имудтәйн граната ши похнемәс.

Щиты нанайской мир вулаң поэт хә Аким Дмитриевич Самар далаң ши сукхәс...

Щимәш нем увәс мир хуятәт күтн ар вәл. Мүн хәнты мирев учёной

хуятәт Николай Иванович Терёшкин иши Увәс мир институтн вәнтәлсә па Вулаң, Отечественной далаң далайсәс. Лүв тәм пәлтап далаң эвәлт юхды юхтылсә па рәт ясәл пәта ар йм па мосты вер ләшәтсәт.

Ленинград вош блокада пурайн щәта вәсәт па әхәт ар ол А.И. Герцен немпи институтн рәпитсәт: Михаил Григорьевич Воскобойников, Александр Михайлович Щербак, Юрий Александрович Сэм, Татьяна Фёдоровна Петрова-Бытова, Нина Ивановна Гладкова, Матрёна Панкратьевна Баландина-Вахрушева па па хуятәт.

Щәлта кимит киника шәпн далаң пурайн тарма рәпитум увәс мирәт хәннехуятәт олаңан хәншман вәл. Ши путәр арсыр увәс мүйәт эвәлт киника верты пурайн китсәйт.

Хәлмит шәпн па иса далаң хәрәтн далайсум увәс мир хәннехуятәт олаңан хәншсы.

Александр Петров лупәл:

» Тәм киника әмәш лүнәттә, научной щирн ләшәтсәв. Ин тәм вәнты мүйәе увәс мүй хуятлүв Вулаң, Отечественной далаң далайсум ёхдал олаңан айт китләт. Па мүн нумәс версүв кимит киника па елды есәлты. Па ши тумпи специальной военной операция тәхийн даласты ёхлүв олаңан иши непеке есәлты далаңхәлүв. Увәс мирев тәмхәтл юдн әнт омәсләт, дыв ин иши рәт мүйел фашистәт эвәлт далаңләт. Щит пәта тәм йисн даласты хуятлүв олаңан айт тыв иши китаты.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Хәнтэт күтн Елена Михайловна Сагандукова олаң тохтура вәс, лүв нәмд округемирн йма вәды. Вәщ тыдәшн нәлмит хәтлән Елена Михайловна Сагандукова ләдн 101 ола йис.

Хәнты не Евгения Даниловна Салахова пенсия ювмал вәнты ар ол Касум пәльницәин рәпитәс. Лүв йма нәмдәлэ, муй вүрн Елена Михайловна Сагандукова пидә вәйтәнтәс:

» Ма ая вәлмем пурайн ар мәшитсум, имудтыйн ма Ёмвоша санатория китсаюм. Щәта вән тохтура Елена Михайловна Сагандукова вәс. Щи ймәсәр неңие ма сәмәма вәсә рәпитәс.

Щәшкан сәхиел вәравәра нуви, и мәрүм па ән тайл. Шәкляң ухиел хурамәң, кашәң әптыел йма пунман. Мүң, няврәмәт, щи лүв хуцәла хәхәллүв. Елена Михайловна кашәң няврәм ухәл, воцхиләлэ, йм ясәңән лупләлэ. Ма лүв пәдәла вантман тохтура йиты нумәсн щи юхәтсаюм. Ашкола етшуптүмә юпийн ма Тюмень воша училищәя ай тохтура вәндтәйлды мәнсум.

Тюменьн пәльницәин хирургия хуца рәпитман имудтыйн олаң этаж эвәлт нәлмит этажа мәшәң ими тәты партсаюм. Ил мәнсум па щәта яңкем пирәш имие шиваләсум. Ма лүв хуцәла аңкәрмәсум, уша щи версум, щит Елена Михайловна Сагандукова. Ма лүвәла лупсум: «Ма нәңты уша версем». Лүв ищи лупәс: «Нәң Касум вош эвәлт неңие, тәп немен юрәмәсәм». Лүв пәльницәин ймәдтәйлмәл мәр кашәң хәтл лүв

Муй вүрн ма тохтура йисум

Е.Д. Салахова

Е.М. Сагандукова. Г. Райшев хәншум хур

пидәла путәртсум, хүв путәртман омәссумн. Елена Михайловна мәнәм вера ишәксәлэ тохтура ювмем пәта. Па ма лүвәла путәртсум, муй пәта ма тохтура рәпитты ләңхасум. Ин па ма щи нәмләм, муйсәр лүв неңие вәс, няврәмәт пәды нявләк, няхәң имие вәс. Щи пурайн мүн санаториян вера йма тайсаюв, хунлүв сытәт вәсәт, сыстам ләмәтсухәт, удты сухәт тайсүв. Аңкилүв-ащилүв юхәтләт, ищи дыв па вана вүйләсыйт, пәльницәин холты хәщийлсәт. Әнт хән щәта вәлупсәв йм вәс, вантә, вән тохтур эвәлт щи вер щи йил. Елена Михайловна ма әнт юрәмәләм, лүв ки әнтәм вәс, ма щи рәпатаём ән вәйтсәм, хуйн вәды, муй тәхийн ма вәндтәйлсум. Аршәк щимәш хәннәхә мүн мүйевн вәс ки, вәлупсәв па ймәшәка йис.

Тюмень вошн училищәин вәндтәйлмәл юпийн Евгения Даниловна Тюмень вошн пәльницәин хирургической отделеңия хуца рәпитәс, щәл-

та Сүмәтвоша районной пәльницәя няврәм сема питты хәта ай тохтура рәпитты мәнәс.

Әхәтшәк Светлана Анатольевна Гадидей неңән Касум вош пәльницәя вохса. Рәт кәртәла рәпитты юхтәс па тәта нәлъяң ол мәр рәпитәс.

Лүв рәпатайл сәмәңа тайсәлэ, ймәдтыверпалекщитты айтәдн вүтщәсәлэ, рәпатайл олаңән путәртәл:

» Тум пурайн ай тохтурәт арсыр рәпата версәт. Итәх пурайн вән тохтур әнтәм вәлман атәлт вошәң мира вызов пурайн, вүды таш хуца санзадания түтәң хопн йңхсүв. Щәдта ма няврәмәт вәдты хотн рәпитсум, пәльницәин пәңкәт лекщитты неңа нәтман вәсум.

Касум вошн Евгения Даниловна Роман Рашидович Салахов хуца икия мәнәс, тәта няврәмләл, пухдәл сема питсәт. Пидәң ин вәнты йма, күтәдн нәтман щи вәлдәңән.

Евгения Даниловна айтәдн ариты хошәс, аңкәкел ариет, ар сувәт йма нәмләлэ. Хурамәң түр сыйн кашәң, әмәңхәтләтн күлупн арийл. Лүв ванкүтлы музея па киникайт лүңәтты хәта няврәмәта моньщәт па йис путрәт путәртты щира вохдә, хәнты ясәңләл, щит нюр әл ай юханые хумпийл. Юдн рома әнт омәсл, хилыләл, әнмәлтәл, әнтәсман омәсл, хилыләла хурамәң хәнты ләмәтсухәт, аканят, әрнасәт әнтәл, дывты рәт хәнты ясәңа вәндтәл. Руслан хиләл, вәнайис, армиян служитл. Ая вәлмәлн щәщәл пидә әмәңхәтләтн арийс. Тәм хәтл Сабина ай хилнеңәл пидә Вурңа хәтлән муй па па әмәңхәтләтн ийха йңхләңән.

Па тәм хәтл щи путрәң па каркам неңие иса хәнты мира нәтман йңхийл, хуята уколәт верты мосл, атлхәтл щи вохләв, юхәтл, нәтл па лупл, муй елды верты мосл.

Путәр хәншәс:
Светлана Рандымова

Югра мўвн вертутан, ёх тахи 30 ол постас

Там ванан шўқшаты верат саманча тайты ёх, олюпн хўрат ханшты хуятат ёманхатл постасат. Тенял ол лыпат тылащ 17-мит хатлан Хон Петра вошн манум Мўвтел, экономической форум пурин Россия мўв кэща ики Владимир Путин партупсы щирн там ёманхатл постаты питсы. Щирн ши пура вўш эвалт па кашан ол лыпат тылащ сухнум елпийн рўтышаты лапатмит хатлан постаты мосл.

Мосл лупты, Югра мўв шўқшаты верат вантман тайты тахи ёх 30 ол юхлы пела пўншы. 1995-мит ол лыпат тылащ 21-мит хатлан «Югра дьлнуптаты» оса тахи ёх унтасн тывас.

художникат тахия луном хуят Наталья Фёдорова сак эвалт ванлупсыя тўвум хурамат тэса нух вантас па лупас, муй яма тывас, муй па еша атмашак.

Ши пурин кэщя тыв Светлана Кирилловна Гындышева пирисы. Юхи хашумя ол мар Югра мўв шўқшаты верат вантман тайты тахи кэщя Надежда Богордаева-Молдано-ва вал.

Ши юпийн ёманхатл постаты пурин Югра мўв ай кертат па вошат эвалт юхтум вертутан итах шуши ёх, хуятат там олн 50 ол вўш эвалт 80 ол ванта сема питум хатл постасат, ши ёх иши мойласыйт. Щиты Югра мўв арсыр ремёслайт тэты тахи кэща не Марина Викторвна Кабакова саманчясат юпийн Валентина Григорьевна Багишева, Зоя Никифоровна Лозямовая, Елизавета Тихоновна Лозямовая, Нина Николаевна Загайновна, Анна Степановна Истомина, Татьяна Ермилов

Там пўш ёманхатл лыпат тылащ 22-мит хатлан вэс. Щирн Ёмвошн Югра мўв арсыр мират ремёслайт тэты хотн «Югра мўв шўқшаты верат тэса вэты ёх мирхот» лыпат тылащ 21-22-мит хатланнан постасы. Ёманхатл Югра мўв культура верат вантман

тайты Департамент па ремёслайт Центр хотн рэпитты ёх унтасн версы. Шўқшаты верат тэты мирхота округ эвалт 50 мултас вертутан не па хэ юхтыйлсат.

Лыв кўтэлн ям арат «Народный мастер России» нем тайты хуятат вэсат.

^ Неңат ёнтаслат

Ёманхатл постаты пурин шўқшаты верат олаңан арсыр путраң ёнта пасанат лэщатыйт. Щиты исторической наукайт кандидат Татьяна Александровна Молдано-ва сак каратты вер олаңан непек лўңтас.

Елды исскуства верат тэты ими па Россия мўв

^ Вертутан ёх ван мирхота ақтасат. Т. Меровна верум хурат

О.Р. Отшамова

Т.С. Уколова

А.С. Истомина

на Тарасовая, Альбина Лазаревна Ярсомовая, Галина Сергеевна Молдановая, Виктория Владимировна Сызаровая, Ирина Спиридоновна Филипповая, Людмила Захаровна Таратова тыһаң мойлупсэт катлуптас.

Хошум ясэт Югра мўв культура верат эхтын департамент кэща Маргарита Козлова па «Югра ылдһуптаты» оса тэхи кэща Людмила Алфёрова лупсэһаң.

Елды «Мастер года

2025» немпи кэсупсыйн нух питум ёх па ишаксыйт. Щиты «Мастер года 2025. Мужские ремёсла» верн нух питас вухаль ики Анатолий Васильевич Вадичупов; «Мастер года 2025. Женские ремёсла» верн Тэкаң ханты ими Ираида Дмитриевна Макарова немн ма́сы; «Юный мастер 2025» па олаңмит степень лауреат немн Карина Юрьевна Ларионова катлуптасы.

Кимит степень па лауреат немн Екатерина Георгиевна Гришкина,

Е.Д. Гудкова (Новыхова) ванлупсы пўншэл

хэлмит степень диплом непекн Мария Георгиевна Гришкина мойла́сыйһаң; «Начинающий мастер 2025» вер хўват олаңмит степень лауреат немн Екатерина Игоревна Потпот холумтас.

Кимит степень лауреат немн Екатерина Сергеевна Ерныховая ма́сы па хэлмит степень диплом мойлупсы Любовь Алексеевна Албина ёша павтас.

«Опытный мастер 2025» вер хўват олаңмит тэхи Татьяна Владимировна Хатанзеева птас; кимит степень лауреат немн Ирина Спиридоновна Филиппова катлуптасы па хэлмит степень лауреат немн па мойлупсы Андрей Николаевич Ачимов вўс. Нух питум хуятат пос-

таты щира тэм ёмаңхатла немасыя Ямал мўв Пулһават вош эвалт араң-якаң не, «Йилуп хас» немпи кэсупсыйн нух питум хуятые Елена Лаптандровохсы. Там хурасэң араң не юрн мир ясаңаң ар арийс.

Мўң ищиты мет самэң па хошум ясэт шўкщаты верат тэса вэты ёха луплўв, хўв йис, хўв нэпат па ищисаты увас мир хурамат лэщатман па мира ванлтуман елды уяңа-пищэңа вэлэты!

Тамара Мерова
ханшум пўтэр

ханты ясаңа тулмащтас:
Ирина Самсонова

С.М. Астапович, М.С. Мерова, Р.М. Потпот, Е.В. Вьюткина

Әмәш лўңтарәт хәншты нә

Тәта мосванән, Ас нопәтты тыләш 19-мит хәтл вўш эвәлт па 23-мит хәтл вәнты, финно-угорской мўв писателят Югра мўв хуца вәйтантыйлсәт па вет хәтл мәр дыв кўтәлн рәпитсәт, арсыр мосты верәт ийха тўңширәңа версәт.

Щи вулаң Россия сыр-сыр мўв йиравәт эвәлт юхтум арәң-путрәң хәннәхуятәт кўтн ма немасия рәпатаём щирн ищиты вәсум па йм арат айкел дыв олңелн әкәтсум. Кашәң мўв эвәлт вәлум хәннәхә, вантә, лўв йоканәл ясәңән киника хәншты щирәт тайл па әхәтшәк щи непекдәл ищиты тәса па шеңк хурамәңа рўш ясәңа керәтты веритл. Мет оләң хәтәлн, хән Россия финно-угорской мирәт мирхот пўншсы, ма Мордовия мўв эвәлт юхтум поэтесса нә Татьяна Мокшанова пидә вәйтантыйлсум па ийха мин кўтемн хўв путремәсман.

Татьяна Петровна, еша нәң ай пурайн вәлум олдән эвәлт мәтты айкеләт тўва, муйсәр хоттел әх хуца нәң сема питсән, енумсән, әшколая йңхсән?

► Ма Баганаш вошн Шенталинской районән Самарской область мўвн сема питсум, айтедн щәта вәсум па енумсум. Әңкем-әсәм хуца ма мет ай ветмит няврема лўңтәсум, вантә, Ас хәлты тыләш йртәңмит хәтәлн 1984-мит олн тәм нуви тәрум илпия ай педә йюм пидә китумтак ийха юхәтсумн па әхәт иса, мин кўтемн юнтман, щи енумсумн. Щи

киньща ищи ийха ай нявремәт хәтл мәр давәлты хота йңхсумн, Баганы вошәң кўтуп әшкола хотәвн ищи и тәхийн вәндтыйлсумн. Әхәт 2001-мит олн кўтуп әшкола етшуптумем юпийн ма нумәсн юхәтсыюм па вән хәннәхуятләм ищиты шеңк ләңхасәт, ләлн ма Н.П. Огарев немуп Мордовской государственной университета эрзя па рўш ясәңәт муй литературит щирәтн вәндтыйлты ат мәнсум. Щи киньща арсыр мосты экзаменәт щив мәсум, вет ол мәр щи тәхийн тўңширәңа вәндтыйлсум.

Университет шеңк йма етшуптәсум па лыпәт тыләш оләңмит хәтл вўш эвәлт Саранск вошн айләт әх пәта есәлты «Чилисема» («Восход») немәң журнала редактор нә щира рәпиттыя вўсыюм. Еша әхәтшәк, ай тәхет потты тыләшн 2008-мит олн, отдел тәхи редактора кәщайтн павәтсыюм па тәнлуп тыләш 2021-мит олн ответственной секретарь щирн рәпитты ищи тәхийн питсум.

Татьяна Петровна, муй щирн нәң арсыр әмәш лўңтарәт па путрәт хәншты питсән, щи вер, алпа, ищиты ин тәмхәтл вәнты ймсыева нәмлән?

► Ма иса ай пурайт вўш эвәлт, хән кўтуп әшколайн вәндтыйлсум, сыр-

Т.П. Мокшанова

сыр лўңтарәт хәнштыя вўянтсум па иса ин тәмхәтл вәнты щи утәт тәса хәншлүм. Щи киньща 11-мит ол лувата йвмемн ма рўш ясәңән хәншум мет оләң стихәт «Шенталинские вести» районәң газетаева китты питсум. Ма пидәма енмум нявремәт па вән хәннәхәйт щи айкеләң непекев лўңәтсәт па кашәң пўш мәнем ишәксәт. Ма па щимәш верәт юпийн мет сәмәңа, хурамәңәшәк кашәң лўңтар па путәр ләщәттыя катләсыйлсум па елды газетаева хәншум.

Щи пурайн, вантә, ар пеләк ма әшкола хуца вәндтыйлты вер оләңән стихәт тәп верты веритсум. Щәлта 14-мит ола йвмемн ма велщи эрзя мир ясәңән мет оләң лўңтарәт хәнштыя питсум. Кўш эрзя, рўш ясәңәт па литература вер ма кашәң пурайн сәмәңа тайлүм. Вантә, айтедн вантсум, хути щәтыщәсәм ики частушка ар шәпәт хурамәңа хәншәс па әхәт гармонь нарәс юх щирәтн юнтәс па арсыр вошәң мир елпийн тәса арийс. Мўн, эрзя мир хәннәхуятәт, па мордва мокша немуп хуятәт эвәлт ищипа еша па хурасн вәллүв. Ясәңлүв итәх пурайн па щирн мәнләт, ләмәтты суклүв па веншлүв ищи па хураспет.

Е.Л. Аушева па Т.П. Мокшанова Урай вошн киникайт хәншты әх верум мирхотн

Муй арат мордва мир ханнехэйт тәм йисн мўң мўевн тайлўв, тўңширәңа па ән луплум. Тәп катра миллион араткәм, алпа, ишиты вәс лыв кўтәлн эрзя мир, ма ширемн, аршәк.

Ин нәң ишиты «Чилисема» («Восход») немуп журнал хуши ответственной секретарь не шира елды вәллән па рәпитлән?

► Па иши тәхемн ши вәллум па рәпитлум. Мўң журнал непекев әнтә тәп мет ай нявремәтн сәмәңа лўңәтман тайлы. Вәншәк хәятн-неңәтн ишиты тәмхәтл лўв ймсыева лўңәтла. Мўң ши непекев арсыр хурамәң айкеләт иса хәншлўв. Ши пәта пәшча хўват журнал непекев кашәң ол ймсыева ар хәннехуятәтн хәншләды. Кўшкепа мўң рәпатаев әл щиты тәрум пәта әт мәңл, вантә, мўң мирев пәта вәллўв па әмәш вәр верлўв.

Мәтты айкел мўцева тўва, муйсәр верәт олаңән вәлты-холты ширенән нәң лўңтарлән па путәрлән хуша кашәң пурайн хәншлән?

► Ма нәмәстемн, щит шеңк хўв путәр. Хән кўтуп әшколайн вәндтйылсум, ма хәлум пўш Мордовия мўев писателәт Союз тәхи хәятн-неңәтн иса Саранск воша вохийлсаюм. Ши пурайн, вантә, сыр-сыр литературной тәхет па ванлупсәт айдат хәннехуятәт пәта версыит. Ши киньча Саранск вош па щәта вәлты хәннехуятәт мәнема шеңк әмшә йисәт. Арсыр вәйтантупсәт пураитн ма лўңтарәт лўңәтсум па поэтәта муй писателәта путәртсум, муй ширн ши утәт кашәң пўш хәншлум. Хән юхи мәнты питсум, писателәт мәнема щиты путәртсәт: «Нәң әшкала юпийн филологической факультета эрзянской ясаң тәхия Мордовской государственной университета елды вәндтйылдыта мәна, вантә, рәт ясңен шеңк тәса па тўңширәңа тайлән». Шитемн, ма әхәт шив ши вәндтйылдыта мәнсум па сәмәңа рәт, рўш ясаң вәндтәсум.

Щәлта 2006-мит олн ма университет етшуптәсум па иши пураемн олаңмит «Эргикеш» («Ожерелье») немуп киникаем есәлсәм. Еша әхәтшәк «Толонь лопот» («Огненные листья») кимит непекем па ләшәтсәм. Щиты кәт киника пида

▲ Лўңтарәт хәншты не финно-угорской мир писателәт вәйтантупсы пурайн

ма 2017-мит олн Россия мўв «Союз писателей России» тәхия Саранск вошемн ши пирысыюм па щимәш вудаң немн юкәнтсыюм.

Муйсәр верәт олаңән нәң лўңтарлән хуша кашәң пурайн хәншлән?

► Ма хәннехуятәт лыв кўтәлн ймсыева вәлты-холты ширәт, мўв-авәт, әңки-аши па нявремәт олаңән стихәт хәншлум. Ин тәта вўтьшәлум лўңәтты мет ай няврем тейңәлты путәр. Ши утәрэзясаң эвәлт мәнема поэтесса Марина Зарубина рўш ясаңа тулмашәтәслә па лўв «От сияния Ковавы» нем тайл:

*От сияния Ковавы
Ночь светлее стала.
Лёг в объятьях Маторавы
Шар земной устало.
На коленях материнских
Обо всём забудет,
Ни печалей исполинских,
Ни тревог не будет ...*

Ковава – щит, вантә, тыләш дәңх, Маторава па рәт мўвиив шавитыя ләңх ими. Щәлта щимәш лўңтар эрзя мир не эвәлт хәншсум. Ма лўвел «Эрзянка» немн немасыя юкәнтсәм.

Татьяна Петровна, муй арат киника вәлупсы хўватн араattelн хәншсән?

► Кәт непекев олаңән сыры лупсум, хәлмит «Оймамо старка» («Присланище»), нәлмит «Кудов ки» («Дорога домой») па тәм 2025-мит олн «Колыбельную спою» ветмит киникаем па есәлсәм. Ма ар тәхета

яңхтем пураитн сыр-сыр нумсәтн юхәтдыюм па ши пәта арсыр хурамәң стихәт иши кўрумн тывләт.

Муй нәң веритлән Югра мўв округев, Ёмвош олаңән мўцева путәртты, нәң ширенән тәмәш Россия мўв финно-угорской писателәт арсыр вәйтантупсәт мосләт муй әнтә, муйсәр унтас лыв нәңәна тәләт?

► Ма ширемн, финно-угорской мўв писателәт вәйтантупсәт кашәң киникайт хәншты хәннехуятәта шеңк мосләт. Мўң арсыр мир пида ин вәйтантйыллўв, мин кўтәвн елды сыр-сыр непекев хәншты ширәт эвәлт нумсәт ләшәтлўв.

Юхи хәшум кўтәтн рәхл лупты, хути Татьяна Мокшанова – щит псевдоним немл, опраш ширн лўв Швецова нем тайл.

Мордовия мўв кәшәйн 2006-мит олн литература ширн мойлупсыин юкәнтсы, кәт пўш Россия мўв Союз писателәт тәхи эвәлт 2019-мит па 2024-мит олнәнн Почётной грамота непекеңәнн мийлясы, «За вклад в развитие финно-угорской литературы» Почётной мевл посн мойләсы, ай тәхет потты тыләш 2021-мит ол вўш эвәлт Мордовияин «Россия мўв писателәт Союз» тәхи кәша неңа павәтсы. Щимәш ушәң-сәшәң хәннехәйт финно-угорской мирәт хуша тәмхәтл вәлләт па хәннехә вәлупсы хурамәңа па тўңширәңа елды ләшәтләт.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Ар ол войт лекшитман вэс

Ханты нэ Елена Кирилловна Шишкина (эви опрац нэмл Гындышева) хэлүмъяң ол Сүмәтвошн вэл. Лүв 28 ол мәр вошәң па районәң хот войт лекшитман рәпитәс. Интәм рүтьшуман вэл.

Елена Кирилловна Ваньшавәт кәртән вән ханты семьяйн 1963-мит олн сема питәс па енмәс.

Аңкел-ащел – Мария Семёновна па Кирилл Иванович Гындышевнәң, лын рәпатаел пелы сәмәң хуятңан вәсәң. Кирилл Иванович Вулаң Отечественной дәля яңхәс, ар мевл пос тәйс, дәль юпийн ар ол Ваньшавәт кәртән «Победа» колхозн рәпитәс. Пилдән нивл няврем енмәлсәңән, ар хилы па хилнә тәйсәңән. Ин Россия мұев сенатор хә Александр Вячеславович Новыхов – щит ищи лын хилдән.

Елена Кирилловна Ваньшавәт ашколайн нивл класс вәнты вәндтылдәс. Щи юпийн елды Сүмәтвоша вәндтылдты китсы. Яңмит класс етшуптумал юпийн лүв Ишимской сельскохозяйственной техникума вәндтылдты мәнәс, войт лекшитты неңа йис. Лүв лупәс:

» Диплом непек еша павәтмем юпийн ма олңәлн Курганской мұва рәпитты китсыюм, тәп ма щив ән мәнсум, Сүмәтвоша юхәтсум. Тәк кәрта рәпитты китсыюм. Щәта тәп хәлум тыләщ мәр рәпитсум, вәлты хот ән тәйсум, щирн Ваньшавәт рәт кәртема кердәсум. Щит 1985-мит ол вәс, ма колхозн войт лекшитты неңа па есум йиңк вұты хотн рәпитсум, мис вуй версум.

Мосл лупты, Елена Ки-

Е.К. Шишкина. Н. Рагимова верум хур

рилловна айтәлн ханты мир йис верәт пелы сәмәңа вәл, лүв хәншәң вейт, посәт тыйл, түрлөпсәт верл, сух эвәлт пурмәсәт ентәл. Щирн лүв Ваньшавәт кәрт ашколайн щи вәра нявремәт вәндтәс. Щиты 1995-мит ол вәнты лүв рәпитәс. Щәлта колхоз ләп тәхәрсы. Елена Кирилловна хоттел ехләл пида Сүмәтвоша касәлсәт.

» Сүмәтвошн ма олңәлн «Хурам» нәмпи шуши мир йис верәт дылңуптәты хотн рәпитты питсум. Вантә, щит щимәщ пура вәс, хән иса ай кәртәтн колхозәт ләп тәхәрсыйт, хәннехуятәт рәпата таклы хәщсәт, щирн ма ай кәртәт хұват яңхийлсум па «Центр занятости» тәхи эвәлт хәннехуятәт пида кашащты непекәт версум. Дывты шуши мир пурмәсәт ентты, тыйты, сәк кәрәтты вәндтәсум, щиты дыв арсыр пурмәсәт верман еша тыләщ вух

еша хәлумтыйлсәт. Щиты кәт ол рәпитсум. Щәлта Сүмәтвошн войт лекшитты пәльницайн рәпитты тәхи тывәс, щирн ма тыв рәпитты юхәтсум, диплом непекем хұват рәпитты питсум. Щиты 1997-мит ол вұш эвәлт тәта рәпитсум. Тәм олн рүтьщәты мәнсум, – путәртәс Елена Кирилловна Шишкина.

Лүв ясәңдал, щирн, дыв «государственное задание» щирн рәпитләт, Сүмәтвош районән па вошн войт лекшитләт, мосты пурайн войт эвәлт кәды вұдәт, прививкайт доньштәләт. Олңәмит оләтн лавәрт рәпитты вәс, щи олңәңн Елена Кирилловна щиты путәртәс:

» Рәпитты олңитмемн ма Кева яңхсум, щәта «Саранпаульская оленеводческая компания» хуши вәлты вұдәта «Сибирская язва» лавәрт

мәш эвәлт лавәлты щира прививкайт доньштәсум. Бруцеллөз мәш вәйтты щира вұдәт эвәлт кәды вұсум. Щәта яң щурәс мултас вұды вәс, кашәң вұды эвәлт кәды вұты па лүвела пуртән доньштәты мосәс. Тәта Сүмәтвошн товийн па сұсн воята мосты пуртәнәт доньштәсүв, кәды вұсүв. Итәх мисәта пушхияләл сема питты пурайн нәтты мосәс. Интәм вошәң мир мұң хущева кәтет, ампәт тәләт, дывты лекшитлүв, мосты пурайн операция верлүв. Щи тумпи интәм мұң арсыр мосты непекәт ләщәтлүв, щитәт пида хұв мәр кәпәртты мосл.

Тәса па яма рәпитмал пәта Елена Кирилловна округ кәща А.В. Филипенко эвәлт ишәкты непекән кәтлуптәсы. Вантә, щи пурайн войт күтн лейкоз па бруцеллөз лавәрт мәшәңн вәсәң. Щи мәшәңн йира павәтмел пәта лүв щиты ишәксы.

Мосл лупты, Елена Кирилловна икел пида хәлум няврем енмәлсәңән. Тәп ай пухиел әнтәма йис. Ин Екатерина вән эвел Емвошн хотәң ехләл пида вәл, Татьяна эвел – лүв пиләла Сүмәтвошн. Щиты Елена Кирилловна нәл хилнә тәйл, эвәңәла дывты енмәлты нәтл. Мет вән хилнәңәл яртәңмит класс етшуптәс, мет ай хилнәңәл вет ода йис.

Ма ләңхәлум Елена Кирилловна па лүв хоттел ехләла ям вұща ясәңәт лупты, ләлн лыв тәлаңа, уяңа-пищәңа, яма ат вәсәт! Кәлтащ Аңкийн лавәлман ат тәйлдыйт!

Путәр хәншәс:
Надежда Рагимова

Вән кер тыләш 27-мит хәтлән вухаль нә Анна Алексеевна Горлова (Софрыгина) 60 ола йис. Тәм ваннән Мегион воша йңхмемн ма лүв пиләла вәйтантилсум па вәлупсәл олаңан иньшәссем. Ин ши путәр лүңтаты!

Лүв Кондинской район Ракшин Бор кәртән сема питәс. Ащел – Конда мўв вухаль хә Алексей Васильевич Софрыгин, лүв Кондинской район Катыш кәрт эвәлт вәс. Аңкел Савета (Елизавета) Дмитриевна – украинка нә, эви опрашнемл Скуляк вәс.

Анна Алексеевна нә-мәлмәслә:

» Аңкаңкем Украина мўвн вәс, лүв икел румын мир эвәлт вәс. Икел олаңмит мировой далын даләсәс, мәшитәс, юхи керләс. Мәшитәс па ән-тәма вәс. Имел нәл нявремләл пида хәшәс. Лүв яйл советской дәш па коммунистәт олаңан мул-ты атум ясаң лупәс, ширн хулыева щемья Увәс мўва китсы. Ма аңкем ши пурайн 13 ола йис. Мет сыры дыв Ямал мўва Пуровской района китсыит, щәта кәт ол вәсәт. Щәлта Кондинской района тәсыит. Тәта дыв хўл велпәслуман вәсәт. Аңкем рўш ясаң ән тайс. Хўл велпәсләты артель бригадир хәйн лүв рўш ясаңа вәндтәсы. Тәта Увәс мўвевн лүв ноптәлты, осиновка ай хопн йңхман холуп омәсты па па вухаль мир верәта вәндтәсы.

Айлтыева Елизавета Скуляк вәна ювмәл юпийн икия мәнәс. Нявремәт сема питсәт. Лүв кәт пўш ики верәнтәс. Щемьяйн

Киникайт лүңәтты хотн рәпитты ими

вет эви сема питәс, Анна – ветмит няврема вәс. Щәлта дыв щемьяел Ракшин Бор кәрт эвәлт Кондинск воша касләс.

» Кондинск вош вән воша вәс, щәта ләтут вер-ты комбинат, совхоз, юх сәвәртты тәхи, вухсар ен-мәлты па па тәхет вәсәт. Мўң щемьяев ар хот вой тайс, ширн айтәлн аңкева-ащева вой хот сыстамтты, войт лапәтты нәтсүв, лүң пурайн турн сәвәртты йңх-сүв па па арсыр хот рә-патайт версүв, – Анна Алексеевна путәртәс.

Кондинск вошн Аня эвие ашколая мәнәс, путәртәл:

» Мўң вошевн кәт ашко-ла вәс – заводской нивәл классуп ашкола па кўтлуп ашкола. Мўң ашколаев пўнәлн интернат вәс, щәта Шугур, Катыш, Никулкино, Ильичёвка па па кәртәт эвәлт вухаль нявремәт вәсәт. Ши пурайн вән хуятәт хулна вухаль ширн пу-тәртсәт. Ма щәсем Агафья Ильинична Косикова ву-халь имия вәс, ширн рәт ясәл йма тайсәлә, ащем иши еша путәртәс. Аңкем вухаль кўтн вәдман иши вухаль ясаңа вәндләс.

Ашколайн лүв пио-нерской отряд па дружи-на совет кәщя вәс, арсыр қәсупсәтн кәсәс. Ипўш Ёмвоша духн хәтәттыты кәсупсыя юхтыләс, ши пурайн «Пионерская правда» газета эвәлт нух питум нявремәт тынәң мойлупәт ёша холумсәт. Лүң рўтыщәты пурайн лүв Питы щорса пионерской лагеря рўтыщәты йңхи-ләс. 9-10-мит классңанн

А.А. Горлова

вәндтәйлмәлн ел рәпата пириты ширн киникайт лүңәтты хота йңхиләс.

Ашкола юпийн Анна Челябинск воша мәнәс, щәта культура институт хуца библиотекаря вәнд-тыләс. Елды непекаң эви Мегион вош пирийс. Тәта лүв киникайт лүңәтты хотн рәпитты питәс. Нәмдәлә:

» 1986-мит олдн лыпәт хойты тыләшн якты хәрн ма Виктор Горлов икем пида вәтаңа йисум. Лүв иши тәм пурайн тыв Ли-пецкой область эвәлт рәпитты юхтәс. Әмәш, хути лүв, нәш, иши вән кер тыләш 27-мит хәтлән 1965-мит олдн сема питмәл.

Лыв щемьяелн кәт няврем сема питсәңн – Елизавета па Андрей. Ин нявремәңн вәна йисңан, вәндтәйлсәңн па ин рәпитләңн. Андрей пухл именең йис, пух тайл.

Анна 14 ол киникайт лүңәтты хотн, щәлта Ме-гион вош соцзащита тә-хийн, елды нәл ол музейн рәпитәс. Музейн рәпитман «Хәтлө» нәмпи фести-валь ләшәтты питәс. Әхәт киникайт лүңәтты

хотә рәпитты керләс, ийха лүңәтты ки, 22 ол щәта рәпитл.

Анна Горлова Мегион вошәң «Югра дылнуп-тәты» тәхи кәщя вәл, ширн вошәң шуши мира арсыр нўшайт тўңматты нәтл, арсыр ёмәңхәтләт, вәндтупсәт, вәйтәнтупсәт па па верәт ләшәтл. Хәнты лүв унтасәлн нявремәт шуши мир верәта вәнд-тәты щира Мегион вош пўнәлн рўтыщәты хәр лә-шәтты питсы. Лүв вошәң нявремәт арсыр кәртәта, вошәта тәтәдләс, щиты эвет-пухәт Русскинской кәрта, Ёмвоша па Санкт-Петербург воша йңхсәт.

Ешәк Анна Алексеев-на, нәң шуши мир йис вәлупсы лавәдман тайты рәпатайләдн пәта вән пә-мәщипа ясаң луплүв. Тәм ол нәң 60 тәла йисән, тәм ванән киникайт лүңәтты хот ёх ёмәңхәтл вәс, ширн йм ясәл лупты ләңхәлүв. Елды хўв йис, хўв нәпәт уяңа, пишәңа вәдә! Тәлаң еш, тәлаң кўр!

Путәр хәншәс:
Людмила Гурьева

Ёмвошн лыпāt ты-
лāщн 2-мит хātл вўш
эвāлт 21-мит хātл
вāнтa «Лылāң союм»
тāхи ёх 6-14 ол луват
нявремāt пāта лўң тә-
рум āктупсы верāнт-
сāt. Нявремāt āкāt-
ты тāхи хур хāншты
вулаң хә В.А. Игошев»
музей хот хонāңāн
вәс.

Пушхāt арсыр верāта
тāта хушсайт. Лыв
пātēда юнтты хārāt, якты-
ариты тāхет, кина ванлтāты
тāхет вәсāt. Программа
щиты вермāн вәс: и щирн –
щит нявремāt пāта ушхўль
верāt лэщātсыйт, кимāt
щирн па лыв увās мирев йис
верāt уша павātсāt.

Айлат ёх хāнты па вухаль
мирев йис вәлупсы, йис
моньщāt па путрāt, мирев
якāt па ар сувāt олāңāн
айт хәлāнтсāt. Щālта па
Югра мўевн енумты йўхāt,
варсāt, арсыр āня лыпāt
олāңāн уша версāt.

Нявремāt ар тāхет эвāлт
тыв āкумсāt, щит пāта
олāң хātлāн «Кўтлўвн
уша верты пиш» юнтты ут
вәс. Щи тāхийн нявремāt
тāйты немдāл олāңāн
путāртсāt, кашāң айлат
хуят лўв немл олāңāн ар
йилуп пиш уша верās. Щи
юнтты ут арсыр нявремāt
и нумāса керātты па елды
ийха рўтыщāты нētās.

Этно-площадка – щит
камн юнтты хār. Нявремāt
па лывты вәндтāты ёх йис
юнтты утātн юнтсāt уша
верты пāта, мāта хуятэв
мет әрāң па мет апрāң. Щи
юнтты утātн нявремāта
мет әмāщ юнтты вәс. Щиты
хәхātьлāты па навārты
верāt лывела тāлаңа па
яма елды вәлты нētлāt.

Тыв āкмум нявремāt
уша версāt, муй пāта хāнты
па вухаль ёх вурщāk имен

«Лылāң союм» тāхийн рўтыщāты нявремāt

Лўң тәрумн верум рўтыщāты тāхи

лавāллāt, муй вўрн тām
йисн увās мирев «Вурщāk
хātл» ёмāңхātла тāйлэл,
па верлэл. Щālта лыв уша
версэл, муйсār тылщāt
увās мирев тāйсāt, муй пāта
лыпāt тылāщ вән йиңкуп
тылāща альщāлы. Щālта
па лывела путāртса, муй
вўрн йиңк әхтыйн па юхан
хонāңāн лавлāсман вәлты
мосл. Ищиты нявремāt
хāнты па вухаль ёх щирн
якты па ариты вәндтāсыйт.
Хот дыпийн пāсан әхтыйн
юнтты утātн юнтсāt. Тәх
щос па эвет сāk кārātман
омāссāt.

Ольга Норова, «Лылāң
союм» хуца нявремāt
вәндтāты ими, путāртās:

» Мўң программаев немл
«Этно-лето», щит турист-
ко-краеведческой пиш
щира лэщātум ут, тāта
нявремāt увās мирев йис
верāt, йис путрāt-моньщāt
уша верлāt, щālта па тām
Югра мўвн вәлты войт-
хўлāt па сыр-сыр йўхāt,
лыпāt уша верлāt.

Тām олн Вулаң дāлын
нух питум вер 80 ола
йис. Щит пāта арсыр
путрāt щи олāңāн вәсāt.
Лыв хур хāншты вулаң
хә В.А. Игошев музей
тāхия юхтыйлсāt, щāта хот
хонāңāн юнтсāt. Хāннехә
лавāлты верāt олāңāн
арсыр путрāt вәсāt, муй
вўрн вош хўват йāхты,
йиңк хонāңāн вәлты,
вәнтāнāн домātты павәнт
хўват шәшийлты. Щālта
па мўң музейта, архива
па кина ванлтāты тāхия
йāхсўв. Щиты нявремāt рāt
мўвел уша версāt.

Арина Анямова, 8 олуп
эви, путāртās:

» Мāнēма тāта әмāщ вәс.
Мўң ван кўт киная йāхсўв,
юнтсўв. Ма тыв лыпāt
тылāщ 2-мит хātл эвāлт
йāхты питсум. Тām хātл
вāйтaнтупсэв щи хулаң.
Ма юкан кашемн тыв
хāншаньщсум.

Светлана Астапович,
«Лылāң союм» хуца няв-

ремāt вәндтāты ими, пу-
тāртās:

» Мўң лыпāt тылāщ
олāң мит хātлātн рәпит-
ты олңитсўв, тām хātл па
щи етшālўв. 20 няврем
тив хāншаньщсāt, тāта
хуты арсыр 6-14 ол нәп-
туп ёх. Мўң иса пўш
камн юнтсўв, щālта па
вош хўват шәшийлсўв,
кина ванлтāты тāхия па
государственный архива
йāхсўв. Щālта па «Лылāң
союм» хотн вәндтāты хā-
рāt верātлўв, нявремāt
сāk кārātты вәндтāсыйт,
щāта мултсār путрāt пу-
тāртсўв, хәсā юнтты утātн
юнтсўв.

Лўң тәрумн нявремāt
пāта рўтыщāты хār кашāң
ол вәллял, тәп и смена
верāнтла, щит пāта тāта
вәлум нявремāt па ол тәп
кўтлāдн вāйтaнтыйлāt.

Путār хāншās:
Пётр Молданов

Далясум па рәпитум ики олаңан путрем тәләм

Ма далясум ханты ики Михаил Анисимович Карелин олаңан ханшты ләңхалум. Ханты лүв ма щасем хот пүңәлн вәс. Ма лүвел ән шиваләсем. Лүв олаңәлн аршәк вәты пәта лүв рәтләл хуца мойңа яңхсум па иньшәссум, ши тумпи киникайт лүңәтты хотн район газетайт эвәлт мосты айкеләт уша версум.

Михаил Анисимович васы мәнты тыләш 31-мит хәтлән 1924-мит олн Томской область Максимкин яр кәртән ханты вой велпәслум хәннәхә щемьяйн сема питәс.

Анисим Иванович Карелин ашел вулаң далә олңитум пурайн далә вүсы, Москва хон вошев эвәлт вуракәт вошитәс, 1942-мит олн вәшәс.

Щемьяйн лапәт няврем хәшәс, Михаил – мет вән пуха вәс, щирн лүв әңкеда нәтты пәта айтелн имухты рәпитты олңитәс. Тәлн – вой, лүңән – хүл, велпәсәс. Ас нопәтты тыләш 1942-мит олн армия вохты непек юхтәс, тәп Новосибирск вошн военкомат хуца тохтурәтн ай луваттәл пәта армия ән вүсы.

Ас нопәтты тыләш 1944-мит олн йилпа армия вохсы, лүв сорашәк даләсты вәндәс. Ши ол вәш тыләшн Северной флот 363-мит морской пехота отдельной полк хуца снайпера вүсы. Па хон пеләк Финляндия па Норвегия мұвңән эвәлт фашистәт вошитәс. Ши пурайн мәшмәлса. Ямәлтыйлмәл пурайн па хон пеләк Финляндия мұв

кәщайт әх СССР мұвев пилә ийха ләхсәңа вәлты пәта немасыя поступсы нух хәншсәт. Щирн дыв дивизияел Норвегия мұва даләсты китсы.

Лыпәт хойты тыләш 16-мит хәтлән 1944-мит олн па хон пеләк Норвегия мұвн Чёртов перевал хуца шәңк лавәрт далә тывәс. Лүв тәса пушкан эвәлт нәл есәлты хәя вәс, вантә, йма вой велпәсләс, щирн ши верл йма вәйтсәлэ.

Ям снайпер иты лүв дивизияел солдатәт пилә Норвегия мұв кев хотәт хуца немәш секретной лаборатория шиваләсәт. Вантә, щәта атомной пушканәт версыйт. Лыв ши тахи шүка сәңксәл.

Яма па тәса даләсмап пәта 1945-мит олн «Вүрты Звезда» орден холумтәс. Ши тумпи «Орден Отечественной войны», «За оборону Советского Заполярья», «За победу над Германией», Жуков немпи мевл посәт тайс.

Васы мәнты тыләш 1947-мит олн юхи юхтәс. 1953-мит олн лүв рәт кәртәл пүңәлн мұв илпи питы вуй вәйтсы, олаң-мит буровой ут омәссы.

М.А. Карелин

Михаил Карелин ям арат ол Нарымской экспедиция хуца рәпитәс.

1962-мит олн Михаил Анисимович Мегион воша вәлты юхтәс. Тәта Самотлор хуца Григорий Иванович Норкин вәтаң хә бригада хуца мұв пуритты хә ләңкәр хәя вәс. 1964-мит олн олаңмит мегионской мұв илпи питы вуй баржая пунум пурайн лүв вахтайн вәс. Щиты пенсия вәнты Мегионской нефтеразведочной экспедицияйн рәпитәс.

Яма па тарма рәпитмәл пәта «За доблестный труд», «Орден Трудового Красного Знамени» па па мевл посәт еша холумтәс.

2007-мит олн хұв пәнта шәшмәс.

Мұң рәт мұвел пәта далясум әх нәмлүв, ху-тыса дыв тарма вуракәт вошитсәт. Мұңева иса пурайн тарма далясум па така рәпитум әх нәмман тайты мосл!

Анастасия Кирейчева,
Мегион вошәң
4-мит әшколайн
6 «А» классән
вәндтыйдты эви
хәншум путәр
ханты ясәңа тулмаштәс:
Людмила Гурьева

Йилпалум рәпатаев

Сўс. Кашаң хәтл ишкия йил. Ма Тэк кәрта мәнлүм. Вот шеңк тарум, пәл мухты әл шувийл, йиңк сух питыя талман. Лэв па Ас хұват мәнтемн йиңк нуви няврән етл. Хопем шикүш вән, ши мухты тывелт-тухелт валшам иты ёвәллә. Пәлтап шикүш: мәнты мосл. Мўң хәншты рәпатаев шимәш, ий тәхийн омәсты ширев әнтә.

Н.П. Гындышев

Алаң. Сўс кўтуп хәтл тәп-тәп хәш тыйт эвәлт нух питәс Тэк кәрта юхәтмемн. Лўв сәй вўрл нўмпийн доньш вотас иты сәйл нух адмум. Немәлт еллы әнт кәл. Шиты айкемн Ас питәр хұват мәнлүм. Кәртәң мир улләт. Пан питәрн хоп хуши тәп йи хуят холупдал пилә кәлемл.

Ма нух амәтсум: хуят кепи вәл, муй олаңән

хәншты.

Ма лувәт хўвәлта уша версем, шит Никифор Петрович Гындышев. Лўв Войтехово кәртән сема питәс. Ин ши кәрт хәйса. Мирл Тэк па Пәкәр кәртәта касәлсәт. Мәнәт лўв хўвәлта шивәлсәл. Няхмулаңән, амәтман ма ещәлтем вән ики нух долюмтәс, вўща версумн. Ики пиршамум; венш лохтәл иса мәл морумн талум.

Мосәң, ма нумсем еллы тўвман. Петрович нөхмәс:

– *Әнтә, ма шеңк пирәш әнтәм. Па тәм йисн пир-щемәты каш әнтәм. Әмәш рәпитты. Неш олум әнт йил.*

Яна. Муй арат ол ма лўвел вәйтлөм, лўңәл тәдәл муйл, лўв иса мир киньши сыры нух кил. Вер таклы вәлты ән веритл. Шимәш лўв хә. Ёрт муй доньш, лўң муй тәл, лўв иса верты вер вәятл. Ин иши ишки, вот кўтн лўв холупдал ёнтәл, ләшәтл.

Ветхушьяң ол луватн лўв велпәсләты питәс. Ши вўш эвәлт муй арат хўл велләс, вой ёша павтыләс, хуйн лўңәтса, хуйн хәншса. 50-кем ол лўв велпәсләл.

– *Катра, –* путәртәл Никифор Петрович, – *велпәс верев шеңк лавәрт вәс. Кашаң лўң ёш ләпн 40-50 верста вўшн яңхсўв. Ин муй, кашаң хуят моторн яңхәл. Холуплўв па йма йисәт. Сыры иты вер әнтәм. Пирәш ёх вәйтләдәл, муй арат мўң маитыйлсўв холуплўв пилә: кашаң щос лүхитә, сорәлтә, ләшәтә, омсә, вантә. Хўл велләң, мәтыя мәнты мосәс: муй арат пусл, ас хур ловәлләң. Ёш пәтәт эвәлт кәлы хирт ән сухныйлсәт. Ин муй шимәш шәк хән вантлўв. Рәпатаев ин йилпаләс.*

Ши аләң Никифор Петрович арам путәр-путәртәс. Лўв хўвн пенсияя питәс. Рўтьшәты шикүш. Лўв тәп вер таклы вәлты ән веритл. Кашаң пурайн велпәсләты тәхиләл айлат ёха альялә. Лўв кашаң дор мухт, ләх иса вәйтман тайләлә, хән, муй пурайн велпәс омәсты. Ши вердал иса няврәм ёха путәртман тайләлә.

– *Нумсем ешәтәп шәк, –* путәртәл Петрович, – *няврәм ёх хушәт вев-тәма велпәсләләт. Кашаң лўң вәнләтлүм няврәмәт велпәс вера. Па лўңа йил, лыв хулт юремәләт. Щирн велпәс ёх шимла йиләт.*

Шоп шиты. Никифор Петрович сәмәл шимәш: кашаң вер олаңән нәмәсл, лўв верты вердал кашаң хуятн вәйтлә, еллы тәдә.

Путремн сухнәс ши аләң. Лўв холл нык лүкемәслә, моторл нюх-тәслә, холуп вантты йиңк пәсәң каврәлман ши мәнәс.

Ма хўв мәр лўв мәнум няврәң пәнтәл вантман лольсум. Яна йм хуят. Муй арат нумәс, муй арат путәр путәртәс. Лўв ясәл, вердал иса мир ямашәк вәлты щирн мәнләт.

Иса мир лўв щирәлн ки рәпитсәт, хўвн па ямашәк мўң вәсүв.

Д. Гындышев

«Ленин пант хуват» газета, 1979-мит ол, 20-мит октябрь, № 42 (1668)

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№13 (3673), 10.07.2025

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция
Главный редактор –
Алексеева Н.Г.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.500)

Заместитель главного
редактора – Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.502)

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.503)

Адрес редакции и издателя:
628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д.510)

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Печатный Мир г. Сургут»,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393
Тираж 2166 экз.
Заказ 3002
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.